
YENİ TARİHSELÇİLİK BAĞLAMINDA “GIORGİ SAAKADZE: BÜYÜK SAVAŞÇI” YI OKUMAK

READING THE “GIORGİ SAAKADZE: THE GREAT WARRIOR” IN THE CONTEXT OF NEW HISTORICISM

ИНТЕРПРЕТАЦИЯ РОМАНА: "ГЕОРГИЙ СААКАДЗЕ: ВЕЛИКИЙ ВОЙН" В КОТТЕКСТЕ НОВОГО ИСТОРИЦИЗМА

“Tarih, asla kendisi için değil, daima birileri içindir.”

ÖZLEM ÖZEN*
SUDAN ALTUN**

ÖZ

1980’li yıllarda Stephen Greenblatt’ın öncülüğünde edebiyat incelemelerine yeni bir bakış açısı getirilerek tarih geleneksel anlayışların dışında bir yaklaşımla yeniden değerlendirmeye tâbi tutulmuştur. Yeni Tarihselcilik olarak bilinen bu yeni yaklaşım, tarih ve edebiyat ile yakın ilişkilidir. Edebi bir metnin yazıldığı dönemi yansıttığını düşünen önceki tarihsel teorilerin aksine yeni Tarihselcilik edebi bir metnin üretildiği tarihsel koşullardan ne kadar etkilendiği üzerinde durur. Aynı zamanda bu kuram o dönemin sosyal atmosferini ve yazarın psikolojik durumunu dikkate alır. Kısacası metinleri ait oldukları kültür ve coğrafyadan soyutlayarak değerlendiren eleştiri yöntemlerinin aksine, metinlerin oluştuğu sosyal, kültürel, siyasî ve edebî ortamı da dikkate almıştır. Yeni Tarihselcilik edebiyat tarihine kaynaklık edebilecek bir kanıttır. Ve temelde yazınsal eserlerin önemini vurgulayıp yazınsal olmayana görmezden gelen geleneksel tarihi anlayışlara bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Yeni Tarihselciliğin perspektif açısından zengin örnekler sunduğunu da görmekteyiz. Yeni Tarihselci eleştirmen, tarihci tarafından kurgulanan çelişkileri ortaya çıkarmayı amaçlarken diğer yandan da söz konusu eserin değerlendirilmesinde geleneksel tarih merkezli yoruma karşıt bir tarih anlayışını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada edebiyat incelemelerinde önemli bir yeri olan Yeni Tarihselcilik, ele alacağımız Gürcü yazar Simon Kvariani’nin adlı post modern romanı “Giorgi Saakadze: Büyük Savaşçı” eseri üzerinden vatan haini mi yoksa gerçek bir vatanperver mi olduğu ele alınmaya çalışılacaktır. Türkçe’ye İbrahim Goradze

* ORCID: [0000-0003-2163-8823](https://orcid.org/0000-0003-2163-8823) Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, Eskişehir / TÜRKİYE, ozlemganozen@gmail.com

** ORCID: [0000-0003-0227-4219](https://orcid.org/0000-0003-0227-4219) Arş. Gör. Dr., Kafkas Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Kafkas Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Gürcü Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Kars / TÜRKİYE, sudancetinkaya2010@hotmail.com

Yeni Tarihselcilik Bağlamında “Giorgi Saakadze: Büyük Savaşçı” Yı Okumak

tarafından tercüme edilen kitabın yazarı tarihi bütün çıplaklığıyla ön plana çıkartırken, kitabın tarihi kurmaca olabileceği gerçeğine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda kitap, Gürcü komutanı günümüz bakış açısıyla tekrardan inceleme fırsatı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Tarih, Yeni Tarihselcilik, Giorgi Saakadze, Simon Kvariani.

ABSTRACT

In the 1980s, under the leadership of Stephen Greenblatt, a new perspective was brought to literary studies and history was re-evaluated with an approach other than traditional understandings. This new approach, known as new historicism, is closely related to history and literature. Unlike previous historical theories which think that a literary text reflects the period in which it was written, the new historicism emphasizes how much a literary text is affected by the historical conditions in which it was produced. At the same time, this theory takes into account the social atmosphere of that period and the psychological state of the author. In short, unlike the methods of criticism that evaluate the texts by isolating them from the culture and geography they belong to, the discourse also took into account the social, cultural, political and literary atmosphere in which the texts were formed. Literature in New Historicism is a proof that can be a source of history. New Historicism has basically emerged as a reaction to traditional historical understandings that emphasized the importance of literary works and ignored the non-literary. We see that the New Historicism offers rich examples in terms of perspective. While the new Historicalist critic aims to reveal the contradictions set up by the historian, on the other hand, he reveals an understanding of history that is against traditional history-centered interpretation in the evaluation of the work in question. In this study, New Historicism, which has an important place in literary studies, will be explained through the work "*Giorgi Saakadze: The Great Warrior*" in terms of the view whether he is a traitor or patriot. The author of the book, translated into Turkish by İbrahim Goradze, draws attention to the fact that the book may be historical fiction, while highlighting history with all its nakedness. In this context, the book provides an opportunity to re-examine the Georgian commander from today's perspective.

Keywords: Literature, History, New Historicism, Giorgi Saakadze, Simon Kvariani.

АННОТАЦИЯ

В 1980-е годы под руководством Стивена Гринблатта в литературоведение были внесены новые перспективы, а история была переоценена с использованием подхода, отличавшего от традиционного понимания. Этот новый подход, известный как новый историзм, тесно связан с историей и литературой. В отличие от предыдущих исторических теорий, которые полагали, что художественный текст отражает период, в который он был написан, новый историзм подчеркивает, насколько художественный текст зависит от исторических условий, в которых он был создан. Вместе с тем эта теория учитывает социальную атмосферу того периода и психологическое состояние автора. Короче говоря, в отличие от методов критики, которые оценивают тексты, изолируя их от культуры и географии, к которым они принадлежат, он также принимает во внимание социальную, культурную, политическую и литературную среду, в которой были сформированы тексты. Новый историзм - это свидетельство, которое может быть источником истории литературы. И это возникло в основном как реакция на традиционные исторические представления, которые подчеркивали важность литературных произведений и игнорировали нелитературные. Мы также видим, что новый историзм предлагает богатые примеры с точки зрения перспективы. В то время как новый критик-историк стремится выявить противоречия, выдвинутые историком, с другой стороны, он раскрывает понимание истории, которое

protivorechit traditsionnoy istoricheskoy interpretatsii pri otsenke rassmatrivaemoy raboty. V etom issledovanii novyy istorizm, zanimayushiy vazhnoe mesto v literaturovedenii, budet popytatsya obyasniti obyasnitelnyim obrazom, yavlyetsya li on predatelom ili istinnym patriotom v postmodernistskom romane «Georgiy Saakadze: Velikiy voyn» Gruzinskiy pisatel Simon Kvariani. Avtor knigi, perevedennoy na turetskiy yazyk Ibragimom Goradze, obratit vnimaniye na to, chto kniga mozet byt istoricheskim vymyslom, pri etom osvetsaya istoriyu vo vsey ee nagote. V etom kontekste kniga daet vozmozhnost po-novomu vzglyanuty na gruzinskogo polkovodtsa s segodnyashney tochki zreniya.

Ключевые слова: Литература, история, новый историзм, Георгий Саакадзе, Симон Квариани.

1. GİRİŞ

Geçmişe dönerek tarihin sayfalarını yeniden şekillendiren Simon Kvariani “*Giorgi Saakadze: Büyük Savaşçı*” kitabında Gürcistan’ın tarihinde yaşamış bir şahsiyet olan komutan Giorgi Saakadze’yi konu edinmiştir. Giorgi Saakadze hakkında bilgiler şu şekildedir: Gürcistan’da yaşamış (1570-1629), soylular tarafından uygun eğitim görmüş, ileri düzeyde Farsça ve Türkçe bilen daha sonra Anadolu ve İran topraklarında Gürcistan’ın başkomutan unvanıyla yer alırken ülkesi için savaşmıştır. Osmanlı kaynakları Name-i Hümayun Feridun Bey müşaati, Cilt:2, sayfa 230 yer alan bilgilere göre Magrav Han’ın 1927’de Osmanlı Devleti’ne sığındığı belirtilmiştir. IV. Murat tarafından çok iyi karşılanan ve itibar gören Saakadze, emrine verilen ordu ile Gence, Karabağ ve Erdebil’i zapt etmiştir. Magrav Han bu başarılarından sonra İstanbul’a gelerek İslamiyet’i kabul etmiş, Mehmet adını almış, Karaman Beylerbeyliğine tayin edilmiştir. Bazı haksız suçlamalar üzerine Halep’te, Veziriazamın önünde elli yakını ile kılıçtan geçirilmişlerdir (Kvariani, 1980: 6).

Tarihi yeniden kurgulayarak yazan ve sosyal yaşamda bireyin hayatına inen Simon Kvariani, romanın başından itibaren çeşitli rivayetlere ya da alıntılara yer vererek gerçeklik duygusunu aşılammış; ancak sonunda aslında hepsinin birer kurmaca olduğunu realist yazarların aksine açıkça beyan etmiş ve okurun gerçeklik duygusunu sarsmıştır. Bu şekilde postmodern tarzda yazmayı tercih eden yazarın, *Giorgi Saakadze: Büyük Savaşçı* romanında Yeni Tarihselcilik Kuramı’nın izlerini görmek ve bu çerçevede anlamlandırmak mümkündür. Çünkü Kvariani, Yeni Tarihselcilik Kuramı çerçevesinden bakıldığında eserde bizim gerçek diye bilip kabullendiğimiz tarihin farklı bir bakışla yeniden yorumlanması ve kurgusallığının ortaya çıkarılması ile hem metinlerde hem de zihnimizde oluşan kalıpları kırmaktadır.

Bu sayede eserde okur, “*bir yandan gerçeklik kavramının ne olduğunu sorgularken diğer yandan da ‘gerçek’ olarak kabul ettiği tarihin de birer yanılsama olabileceği düşüncesine kapılır.*” (Yeşilyurt, 2007: 230). Bu çalışmada, öncelikle Yeni Tarihselcilik Kuramı bağlamında “gerçeklik” kavramına açıklık getirerek gerçek ile hayal arasındaki ince çizgi ve Postmodernizm ile Yeni Tarihcilik/Tarihselcilik Kuramı arasındaki ilişki açıklanacaktır. Bunu yaparken amaçlanan eserdeki kahramanımız üzerine de atfedilen ikilemi “*vatan haini mi*

Yeni Tarihselcilik Bağlamında “Giorgi Saakadze: Büyük Savaşçı” Yı Okumak

yoksa gerçek bir vatanperver mi konusu” vurgulamaya çalışmaktır. (Çkheidze, 1992)

2. YENİ TARİHCİLİK / TARİHSELÇİLİK

1980'lerin edebiyat eleştirisinde kültür, tarih, bağlam gibi metin dışına vurgu yapan kavramları önem kazanmıştır. Bu kavramları dert edinen bir tavrın edebiyat eleştirisinde her geçen gün daha merkezi bir yer tuttuğu ve eleştiriyi zaman zaman bir kültür okumasına dönüştüren yeni bir pratik geliştirdiği de kuvvetli bir saptamadır. Yeni Tarihselcilik, metni bağlamından kopararak inceleyen veya metnin içyapısını anlamayı "edebiyat bilimi"nin yegâne görevi metnin anlamını metnin bağlamına, üretildiği topluma ve yaşadığı kültüre bakarak anlamaya çalışan bu yeni yaklaşımların en dikkat çekicisi olarak sayılır. Bu bağlamda yeni tarihselcilik hem modern tarih yazımının klasik tarihçilik eleştirisinden hem de akademik bilgi üretimini ciddi bir şekilde etkileyen ve dönüştüren yapısalcilik sonrası kuramlardan yararlanır. Bu yararlanma ile birlikte toplum, kültür ve tarih araştırmalarının değişen bilgi üretimiyle kendini ilişkilendiren bir edebiyat eleştirisi yükseliş gösterir.

Yeni Tarihselcilere göre tarihin bize “gerçeği” asla sunamayacağını belirtirler. Onlar için tarih bir bakıma politik bir güç tarafından kurgulanmış ve gerçek olarak sunulmuş bir çelişkiler yumağından ibarettir. Dolayısıyla tarihin yalnızca nesnel olguları sonraki kuşaklara taşıyan bir aktarıcı gibi görülmesinin yanlış olduğuna dikkat çekmek istemişlerdir. Bu bağlamda “*edebî bir eser ile bir tarih metni arasında kurgulama açısından bir yakınlık olduğu gibi bir tarihçi ile bir romancı arasında da bu anlamda benzerlikler vardır.*” (Yeşilyurt, 2007: 231). Bu durumu bizlere Catherine Gallagher ve Stephen Greenblatt “...bizim için Yeni Tarihselcilik ilk planda Amerikan Yeni Eleştiri’sine tahammül edememek, kurulu kuralları ve yordamları tedirgin etmek, uyumsuz ve huzursuz bir merakın karışımı anlamına geliyor.” (Greenblatt, 2003: 744) biçiminde ifade etmişlerdir.

Yeni Tarihselcilik şüpheli yaklaşımı ile gerçeği sorgulayarak, tarihi metinlerde yer alan olayların, metni oluşturan kişinin algı, yorum ve değerlendirmelerinden etkilenmeden aktarılamayacağını savunur. Böylelikle, gerçek, engebeli yollarda ilerleyen ve okuyucuya ulaşana kadar bazen kendisinden çok şey kaybeden, bazen de yeni eklemelerle değişen ve dönüşen bir bütündür. Bu dönüşüm “bize doğal yollardan değil, geleneksel değerlerin ardından, sosyal sistemlerin ve kültürel söylemler sonucu belirli yorumların ardından gelir” (Parlakpınar, 2010: 273). Neticede, tarih metinlerini objektiflik engeliyle edebi metinlerden ayıran bakış açısı, geçerliliğini kaybetmiştir ve artık tarih metinseldir, metin ise tarihseldir. Tarihin metinselliği yani kurgulanabilir bir disiplin oluşu ile ilgili, onun dil içerisinde kabulü ve aynı zamanda kaydedilmiş gerçeklerin tarihçi tarafından yeniden yorumlanarak ortaya çıkartılması süreci ‘tarih’ kavramının geleneksel anlamını temelden sarsmış, tarihe yeni bir anlam kazandırdığı görülmüştür. Böylece yeni kavram olan Yeni Tarihselcilik’e önem atfedilmiştir. Yeni Tarihselciliği daha iyi anlayabilmek ve kavrayabilmek için de öncelikle tarihselci bir bakış açısının temellerini öğrenmemiz gerektiğini vurgulanır. Keith

Jenkins *Tarihi Yeniden Düşünmek* adlı kitabında bunu, şu şekilde dile getirmektedir:

“Her kuşak kendi tarihini yazar... Tarih, asla kendisi için değil daima birileri içindir... Tarih, kısmen insan (lar)ın kimliklerini yaratma tarzıdır... Tarih, kuramdır ve kuram ideolojiktir ve ideoloji maddi çıkarlardır... Bilgi iktidarla ilişkilidir ve toplumsal oluşumlarda en fazla güce sahip olanlar bilgiyi dağıtırlar ve bilgiyi ellerinden geldiğince çıkarlarına göre meşrulaştırırlar... Tarihler birileri içindir... Tarih çalışırken, incelediğimiz geçmiş değil, tarihçilerin geçmiş hakkında oluşturdukları şeylerdir... Bütün tarih, geçmişte yaşamış olan insanların akıllarının tarihi olmaktan çok tarihçilerin akıllarının tarihidir.” (Jenkins, 1997: 30-59)

İlk olarak Amerikalı eleştirmen Stephen Greenblatt tarafından 1892 yılında bir roman okuma yöntemi olarak ortaya atılan Yeni Tarihselcilik kuramı, Greenblatt’a göre edebi bir eser hem tarihsel hem de metinsel bağlamı ile değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Çünkü edebi bir metin üretildiği tarihsel koşullardan ve yazarın durum ve tutumlarından mutlaka etkilenmektedir. Başka bir şekilde ifade edecek olursak edebiyat eserleri yazıldıkları dönemin ürünleridir. Yaşandığı dönemin tarihsel, siyasal, kültürel ve toplumsal koşullarından etkilenir veya etkiler. Tam olarak ifade etmek gerekirse Yeni tarihselcilik temelde tarihi anlatıların yazınsal boyutunu sorunsallaştıran bir kuram olarak tanımlanır. Tyson bu durumu tarafsız yazılmış tarih yoktur sözleriyle belirtir ve insan zihninden çıkan her üründe kurgu olduğunu belirtir. Nitekim yeni tarihselcilik kuramı da bu noktaya dikkat çekerek tarihi anlatıların kaçınılmaz bir biçimde insan eğilimlerinin sonucunda oluştuğunu gündeme taşır.

“Yeni Tarihselcilik’i Yeni Eleştiri’den bağımsız olarak incelemek doğru olmaz. Yeni Eleştiri; sosyoloji, tarih ya da psikoloji gibi bilimlere yaslanarak yapılan eleştirinin, sanat yönünü bir yana bırakarak edebiyattan uzaklaşmasına tepki göstermiştir” (Moran, 2014: 207)

“İdeoloji Yeni Tarihselcilik’te bir anlamda iktidarın diğer adıdır. Odak noktasını tarihteki büyük savaşlardan, hükümdarlık zincirlerinden ve onurlu kahraman ve liderlerden uzaklaştırıp, örneğin tarihteki evliliklere, dinsel inanışlara, eğlence eksenli tören ve geleneklere, annelik olgusuna, köle ticaretinin gerçekleşme biçimlerine ve bununla ilgili anlatılara, insanların günlük yaşantılarına, özellikle de tarihsel anlatılarda kendilerinden pek de söz edilmeyen, bir anlamda marjinalleştirilmiş ya da ötekileştirilmiş insanların öykülerine yönlendirir. Bu nedenle, kadınlar, deliler, suçlular, temel haklardan yoksun bırakılanlar, eşcinseller, köleler ve bunlar gibi toplumun görmezden geldiği ya da açıkça görmek istemediği kişiler Yeni Tarihselciliğin öykülerini, daha doğrusu tarihlerini anlatmayı seçtiği kişiler arasındadır.” (Geçikli, 2016: 180). Yeni Tarihselcilik bakış açısına göre sıra dışı ya da tuhaf olan hakiki veya merkezi olanın anlaşılması bakımından önem arz etmektedir. Tarih, bu yeni bakış açısıyla yani Yeni Tarihselcilik üzerine spekülasyon yapılabilecek bir olgu olduğu ve diğer bir yönüyle komplo tarihi şeklinde tanımlanmaktadır.

Yeni Tarihselcilik Bağlamında “Giorgi Saakadze: Büyük Savaşçı” Yı Okumak

Bu tarzda yazılmış postmodern anlatıların temelde yapmaya çalıştığı şey, “gerçeğin hayal gücünü kopya ediyor olabileceği” tezi ile tarihi kurgusallaştırarak, egemen bakış açısını yıkmaktır (Koçakoğlu, 2012: 148).

“Ancak, asıl amaçları edebiyattaki gerçekçilik geleneğini yıkmak olduğu için çifte çelişki yaratmışlardır. Bu romanlarda özellikle dikkat çekici unsur tarihteki boşlukları ve çelişkileri marjinal unsur olmaktan çıkarıp merkezileştirmeleridir. Yeni tarihselcilik etkisiyle yazılan romanın ortaya çıkışı tarih bilimine getirilen yeni bakış açılarının tartışılmasıyla başlar. Buna göre tarihçi bir anlamda öyküler anlatan kişidir. Tarih ne kadar nesnel olabilir? Tarihi yazarlar kendi kişisel eğilimlerini ne kadar gizleyebilirler? Biz tarihi ne dereceye kadar tam olarak bilebiliriz? Bu tip soruları sürekli irdeleyen postmodern roman temelde ‘dünya’ ve ‘sözcük’ arasındaki ilişkiyi inceler. Bu romanların sorduğu diğer bir önemli soru da tarihi nasıl bilebiliriz, sorusudur. Geçmiş bize yalnızca metinlerden seslenir. Biz tarihi zamanda yolculuk yapamadığımızı göre yalnızca yazılı metinlere bakıp fikir sahibi olabiliriz. Yazılı metinler de bize asla sağlam ve kesin bilgi veremezler. Zira metinleri oluşturan dil, yapısı gereği hep değişken ve esnek olmuştur. Dilin içindeki anlamlar sürekli değişim halindedir, o halde tarih yazıldığı andan itibaren, metinsel özelliğinden dolayı edebiyatın bir başka biçimi değil midir?” (Oppermann, 2006: 252-254).

Birinci elden tarihî belgeyi yazan kişi, ne kadar objektif olmaya çalışsa da aynı zamanda nesnellığe ilk zararı veren kişi, o belgeyi inceleyerek dönem hakkında hükümler yürüten tarihçiler ise kısmî kurgulamayı ikinci defa değiştirerek simursiyona (kurgunun kurgusu) uğratan kişiler olarak ifade eder Yeni Tarihselcilik. Bu süreçte incelenen herhangi bir dönem hakkında önlerindeki sayısız malzemeden ideoloji ve beklentileri doğrultusunda seçmeler yaptığından ve bunları bir yazar gibi birbirine bağlayarak bir öykü ortaya koyduklarından bahseder. Böylece geleneksel tarihçilerin iddia ettiklerinin aksine tarihî belgelerin bilimselliği daha belgenin oluşum aşamasında zarar gördüğünü belirtir. Yeni Tarihselci eleştiri “Tarihsel gerçek ya da nesnellik diye bir şey var mıdır?” sorusu etrafında gerçek anlayışını sorgular daha sonra belgelerdeki bilgilerin değişmezliği ilkesini de terk eder ancak tarihi ve taşıdığı fikirler yönünden ciddiye alanlar belgeler hakkında çoğu zaman bu tutumla bakmazlar. “Fakat Yeni Tarihselci proje, sanatı ‘indirgemek’le veya estetik zevki gözden düşürmekle ilgili değildir; bunun yerine edebi eserleri şimdiye kadar yerleştirdiği dar sınırların dışında ama aynı zamanda bu sınırlar içinde şekillendiren yaratıcı gücü bulmakla ilgilidir.” (Gallagher&Greenblatt, 2008: 20-35).

Öte yandan edebiyatın tarihe olan merakı ve tarihin derinliklerine gömülmüş kişilikleri, gün yüzüne çıkarma eğilimi, daha demokratik bir tarih anlayışına katkı sağlar (Türkeş, 2002: 210) ayrıca Yeni Tarihselcilik anlayışı doğrultusunda da edebiyatın, dönemin aydınlatılmasında önemli bir yeri olduğuna işaret eder. Bu bağlamda da, tarihsel romanların, tarihin sadece bilindik yüzlerini resmetmelerinin başat olduğu söylenebilir. Postmodern yaklaşım sayesinde ise artık tarihi romanlarda, eskisi gibi bilinen tarihin değil, bilinmeyen tarihin peşine düşülmesi ve dikkatlerin başka taraflara çekilmesi (Argunşah, 2002: 26), yeni bir

tarihi roman anlayışını ortaya çıkarır. Yeni Tarihselcilik, edebiyatın da dönemin çeşitli güç ilişkilerinden etkilendiğini dile getirerek, döneme etraflıca bakışın ne sadece tarih metinleri ile ne de sadece edebi metinler ile mümkün olduğunu anlatır. Tarihi ve edebiyatı birbirine yaklaştıran bu anlayış, dönem incelemelerinde, tarihi ve edebi metinlere, değişik alanlarda yapılmış incelemelerin de eşlik edebileceğini vurgular.

3. GİORGI SAAKADZE: BÜYÜK SAVAŞÇI

Her ülkenin tarihinde öyle olaylar vardır ki derin, detaylı bir inceleme ve gözlemi gerektirmez. Bu tür olaylarla ilişkili farklı görüşler ve yorumlar söz konusudur. Böylesi yoruma dayalı olaylar ve durumlarla sıklıkla karşılaşırız ki onlarla ilgili pek çok şey söylenip yazılmıştır. Bilim adamları farklı bakış açılarıyla değerlendirmişlerdir. Konular çözülmüştür ve bir neticeye varmışlardır. Yine de, sonraki yıllarda o olaylara ilişkin tartışmalar ve görüş farklılıkları devam etmiştir çünkü varılan netice bazıları için kabul edilemez olup araştırılmaya ve tartışmaya açıktır. Ortaya konan sorular detaylı cevaplandırılmadığından tarihte bu tür olayların önemi sonuna kadar anlaşılmamış ve objektif bir şekilde değerlendirilememiştir (Khvedeliani&Altun, 2020: 3).

Öncelikle, bütün bunlar az bilinen tarihi vakalar için geçerli olduğundan çelişkili sorulara net bir şekilde cevap vermek imkânsızdır. Bunlar, özellikle çelişkili tarihi şahsiyetler için de geçerlidir. Asırlar boyunca onlar hem dost hem de düşman kazanmışlardır. Çünkü onların gerçekleştirmiş oldukları eylemleri hakikatte ne oldukları tam olarak anlaşılmamıştır. “*Ünlü Gürcü askeri, komutanı ve “Büyük Komutan” olarak bilinen Giorgi Saakadze bu tür tarihi şahsiyetler listesinde yer alabilir. Giorgi Saakadze’nin hayatı ve yaptığı işleri o kadar gizemli ve entrikalarla doludur ki günümüzde de çoğu bilim insanı, tarihçi ve okur tarafından cevapları verilemeyen şu sorularla anılmaktadır. Saakadze kimdi? Bir vatansever mi yoksa bir hain mi? Vatanını satan mı yoksa halk kahramanı mı? Kötü niyetleri olan mı yoksa kötü niyetlilerin eline düşen bir mağdur mu?*” (Çkheidze, 1992).

Yeni Tarihsel Kuram’ın eleştirdiği bir nokta ise geleneksel tarihçi yazımında toplumların gündelik hayatına inilmemesi, sosyal ve kültürel alanda bireylerin yaşamının incelenmemesidir. Geleneksel tarih yazımında genel ve toplumun çoğunu etkileyen bir olay verilir; bunun toplumun ve ülkenin genelini ilgilendiren sonuçları ortaya çıkarılır. Bu sebeple Yeni Tarihselcilik Kuramı, tarihi arka planı incelerken günlük yaşama inmeyi unutmaz. Kitapta yazar; sosyal yaşama ve bireyin yaşayış tarzına, eğitimine, idari işlerine, giyinişine yer vermiş, devşirme kökenli biri de olsa başka bir ülkenin askeri olabileceğini kanıtlamıştır. Öğrendiği diller, kabullendiği görenekler ve geçtiği din farklı olsa da vatan sevgisi tek olgu olarak yer alacaktır. Tarihi olayların yanı sıra sosyal yaşamı da aktarırken kullanılan dil bizi döneme götürmektedir. “Yapmayın, kadınların dırılıtısına bu kadar önem vermeyin, kılıbıklık hastalığından yola çıkarak ülkeyi iç savaşa itmeyin. Giorgi şu ülkenin kurtarıcısıdır. Halk yığınlarının umududur. Onun bileğini bükmek o kadar kolay mı? Düşman işgalinden kurtarılan bu ülkeyi bir de siz kendi elinizle yıkmayın.” (Kvariani, 1980: 93) Böylece kurguladığı tarihsel romanın inandırıcılık

Yeni Tarihselcilik Bağlamında “Giorgi Saakadze: Büyük Savaşçı” Yı Okumak

oranını arttırarak okura tarihsel kurgunun gerçek olduğu hissiyatını ve inancını aşılamaı başarmıştır.

Yine bir başka yerde bu ülkenin kurtuluşu, sekiz parçanın birleşerek adil bir kralın yönetime girmesiyle mümkün olur şeklinde ifade edilmektedir. Yoksa bu dağınıklık, bu vurdumduymazlık, bu keşmekeş önünde sonunda Gürcistan’ı felakete götüreceğine inanılır. Gürcistan’a Davit Ağmaşenebeli, Giorgi Brtskinvale gibi yöneticiler gerek. Halkçı, içten, halk için her şeyini feda edebilen kimseler olmadıkça Gürcistan bu durumdan kurtulamaz (Kvariani, 1980: 144) sözleriyle vatanına olan bağlılığına vurgu yapılır.

Nitekim kitapta yer alan bölümler Osmanlı, İran Şahlığı ve Gürcü Krallığı ekseninde dönse de asıl hedef kahramanımızın hazin sonunu fark ettirmeden okuyucuya genel bakış açısı sunmaktır. Doğu Gürcistan, Şah Abbas ve İranlılarla yapılan mücadelede Osmanlı tarafında yer alan Giorgi kendi ülkesinin haini ilan edilir. Çevresini kuşatan üç büyük güç (Osmanlı-İran-Rus) arasında kalmış Gürcistan için zor zamanlardır. Bunun yanında uzun tasvirler ve karşılıklı konuşmalara sıkça başvuran Kvariani, Giorgi karakterini ne övmüş ne de yermiştir.

Gerek mekânsal tasvirle gerekse de idari işleri; padişahın huzurunda geçirilen süreçleri yahut usta çırak ilişkisini yiğitler, prensler ve komutanlar ile olan sözlü sataşmalara, olaylara yer vererek o zamanki toplumun inançlarını zamana ve mekâna uygun bir şekilde, sosyal sistemi de içine alarak anlatmıştır. Böylece Kvariani romanı canlı kılmış, oluşturduğu tarihi süreç ile yaşanmış tarihi gerçekleri günümüze aktarmayı başaramıştır.

Yeni Tarihselcilik Kuramı’nda “*Bu durum, özellikle şahıslar ve vaka noktasında gerçekte kurmacanın iç içe olduğu, birbiriyle çakıştığı ve aradaki çizgilerin yok olduğu bir düzlemde gelişir.*” (Yeşilyurt, 2009: 2001). Yazarın romanlarındaki temel çatışma, hayal-hakikat üzerine kurulu olması bu sebeptendir. Yani Yeni Tarihselcilik Kuramı’na dayalı tarihsel romanda olduğu gibi okurun gerçek olduğuna inandığı olaylarla kurmaca olaylar iç içe geçmiştir. Bu sefer de “*Anlatılanların hangisi kurgu hangisi gerçek sorusunu soran okuyucu, cevap alamayınca tamamına gerçek gözüyle yaklaşmaya başlamakta hatta bütün gerçeklere de yanıtma olabileceği şüphesiyle yaklaşmaktadır.*” (Yeşilyurt, 2007: 232). Dolayısıyla Giorgi Saakadze: Büyük Savaşçı’da yazar hangi gerçek sorusunu okura sordurup kurmaca ve gerçeği bir arada vermiş ve insanların kabullendiği gerçeklik duygusunu yeniden şekillendirmeyi hedeflemiştir.

Farklı başlıklar altında anlatılan o dönem Gürcistan’ın okuyucuda mağdur olduğu izlenimi bırakmaktadır. “Kanlı Bayram” adlı bölüm içerisinde bahsi geçen kalabalığın Gürcü halkını ve ülkesi için karar vermeye zorlanan komutanın nasıl can çekiştiğini ifade eder. Halka zulmünü her geçen gün arttıran bir Şah, ona başkaldırmaya çekinen halk ve bambaşka bir milletin Osmanlı’nın himayesinde ve onlar için savaşan bir Gürcü komutan Giorgi. Bu ekseninde dönen olaylar zinciri Giorgi’nin Osmanlı komutanlığını yürüttüğü esnada gerçekleşir. Ülkesine ve halkına olan bağlılığını gösterebileceği o an işte şimdi gelmiştir; ancak vatan haini mi yoksa vatanperver mi olduğu yine anlaşılmaz.

Yeni Tarihsel Kuram'da olduğu gibi yazar, tarihin de bir kurmaca olabileceğini anlatmak için belgelerde geçeni farklı yorumlamış ve olayları bilinenden farklı kurgulamıştır. “*Yeni Tarihselci yazar, tarih ve kurmaca arasındaki sınırları ortadan kaldırarak gerçek ile kurguyu aynı anlatı düzlemi içinde kaynaştırmakta, bir anlamda geçmişin değişmez kabul edilen bütün kurulu düzenine meydan okumaktadır.*” (Yeşilyurt, 2007: 233). Bir diğer deyişle, yazar okura tarihin de bir kurmaca olabileceğini adeta tarihçilerin rolüne bürünerek ve kendi gerçekliğini koruyarak gösteriyor. Bu şekilde “*Yazar veya anlatıcı, okuyucunun kendini tam romana verdiği bir anda ortaya çıkar ve bu olayların, insanların, mekân ve zamanların gerçek olmadığını söyleyiverir.*” (Somuncuoğlu Özot, 2012: 2275-2286). Dolayısıyla Yeni Tarihselcilik Kuramı da okurun “gerçek” olarak kabul ettiği bir olgunun aslında birer kurmaca olabileceğini hatta ne olabileceği hususunda net bir görüşün de olamayacağını göstermektedir.

Doğu Gürcistan'ı işgal etme hazırlığında olan Şah Abbas çeşitli yollarla kazanma emeline ulaşmaya çalışır; komutan Giorgi'ye Osmanlı'ya karşı kendileri tarafında yer alması şartıyla Gürcistan'ı işgalden vazgeçeceğini hatta Gürcü Kral Teymuraz gibi olmazsa, Rusya veya Osmanlı gibi diğer devletlerle yakınlaşma arayışına girmez ise ülke komutanlığını dahi teklif etmiştir. Nitekim “Uçan Komandolar” (Kvariani, 1980: 260) bölümünde anlatılanlara göre Gürcistan ilhak edilecek ve Şah Abbas ülkeyi tamamıyla ele geçirecektir. Bu açıdan bakıldığında, olaylar ve olgular parçalanmış gibi gözükabilir. Ancak diğer taraftan tarihî belgelerin doğruluk ve bilimsellik iddialarına da şüpheyi getirmek gerekir. Bu durumda olay ve olgular parçalanmış gibi olsa da bir nevi yapbozun ayrılmış parçaları gibi bir araya getirildiğinde ortaya çıkan bir bütünlük söz konusu olacaktır. Bu sayede Kvariani, söz konusu olan tarihi gerçeğin sorgulanmasını ve aslında tarihin de göreceli bir olaylar zinciri olduğunu dolayısıyla kişiden kişiye göre -belli olay ve kişiler sabit kalmak koşulu ile- tarihi bağlamların değiştiğini okura göstermiştir. Bazaltı yenilgisinden sonra Giorgi Saakadze ana vatanı olan Gürcistan'da duramayacağını anlar. Amacı, büyük devletlerden birine sığınmak, yine fırsat ve olanak bulursa, gerçekleştiremediği ereklerinin yeniden ele almaktır. (Kvariani, 1980: 327) O dönemin en güçlü devletleri Osmanlı İmparatorluğu ve İran Şahlığı arasında gelgitler yaşayan kahraman yaptığı ve yapamadığı her şeyi sadece ülkesine olan inancıyla ve o uğurda yaptığını ifade eder. Bu bağlamda bırakılan boşluklar tarihçinin kurmacası ile doldurulmuştur. Yazar, kurmaca ile tarih arasındaki ince çizgiyi bir kez daha okura göstermiştir.

4. SONUÇ

Yeni Tarihsel Kuram “*Tarihsel olaylardan yola çıkan ancak gerçeklikleri bozan, çarpıtan, farklı yorumlayan yapıtları irdeler. Bu yapıtlar tarihin birebir gerçekliği yansıtamayacağı, yorumlamalarla iç içe girdiğinin, tarihle kurgu arasında belirgin bir ayırım yapmanın olanaksız olduğunun altını çizmek istemektedir.*” (Yeşilyurt, 2007: 234). Kvariani de kitabında tarihin kurmaca olabileceği gerçeğine dikkat çekmiş, roman boyunca gerek tarihi gerçekler ışığında bilgiler vererek gerek de kurgulanmış cümlelerle kendi kaynağına gerçeklik

Yeni Tarihselcilik Bağlamında “*Giorgi Saakadze: Büyük Savaşçı*” Yı Okumak

kazandırmak istemiştir. Bu sayede yazar, romanın gerçeklere dayandığına dair önemli bir izlenim bırakmış böylece tarihte bunlarda mı yaşanmış dedirtmiş, yer yer kahramana göndermelerle kim için ve ne için sorularına cevap aramıştır.

“Güzel Kolhida” (Kvariani, 1980: 301) bölümünde kendi ülkesinin krallığına sığınan komutanın içine düştüğü çıkmazlığı ve vatanının düştüğü acıklı durumu bir an önce değiştirmenin ne denli zor olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Sekiz parçaya ayrılan vatanın bu acıklı durumunu bir an önce değiştirmek gerekiyordu. Anavatanı saran İslam devletleri bu ülke için her zaman büyük tehlike oluşturduğu sözleriyle ifade ederken, bu daimi düşmanlara karşı denize düşen yılanı sarılır misali Rusya’yla birleşmenin gerekliliğini kabul etmek durumunda kalmıştır.

Saakadze ülkeden ayrılırken ağır yaralı Saro’yu ziyaret ederek, kendisinin Osmanlılar’a sığınacağını, iyileştiğinde kendisini de bekleyeceğini bildirerek, üzüntüyle ayrılmıştı oradan. İstanbul’la yapılan görüşmeler olumlu sonuç vermişti. Zira padişah, Giorgi gibi kahraman birisine kapılarını kapatamazdı. (Kvariani, 1980: 328) İlk başta kurmacalarla dolu olduğu sanılan tarihsel gerçekler haklıyı haksızı arama çabasının dışında okura, tarihi bir karakterin hazin sonunu bütün çıplaklığıyla gözler önüne sermektir. Kitabın son sayfasında büyük komutana ve askerlerine hazırlanmış olan hazin son anlatılmaktadır. Giorgi, Erzurum’da ünlü bir komutan ve Sadrazam’ın adamıydı. (Kvariani, 1980: 346) Bir gün, birlikte içki sofrasındalarken Vali Giorgi Saakadze’den söz açar ve kendilerinin padişahın huzurunda daha üstün gösterebilmek adına Tokat’ta bulunan Giorgi ve askerlerine karşı bir sefer düzenlenir. Bu sefer sonucunda aynı devlet için yer alan askerle birbirleriyle kırdırılır. Nitekim kaybeden Giorgi ve kendisiyle birlikte olan iki oğlu ve kırktan fazla askeri olur. Haber İstanbul’a gider, Padişah can evinden vurulur. Giorgi’nin karısı Tamar ve iki çocuğu Tokat’a giderek elim olayı görürler; ölenlerin naaşlarını şehitliğe defnederek İstanbul’a dönerler. Siyasi amaçlar üzerine kurulmuş oyunlar kimi zaman tarih sahnesi içerisinde okuyucuyu farklı noktalara götürebilir veya okunduğu dönemin koşulları ile değerlendirildiğinde farklı sonuçlar doğurabilir. Ancak insanoğlunun ben merkezietçiliği ve ön plana çıkma arzusu devam edegelen bir tutumdur. Girgi Saakadze de ön plana geçmek isteyen diğer kişilerin hedefine konulmuş bir şahsiyettir. Eğer padişahın ve diğer devlet erkânının gözünden düşürülemezse ortadan kaldırılması tek çözüm olarak görülür. Padişah konuyu derinlemesine araştırır ve toplu kırımın asıl nedenini anlamıştır. Bu olaydan sonra gerek Anadolu’da gerekse de Gürcistan’da halen Didi Mouravi yani Büyük Savaşçı: Giorgi Saakadze’nin ismi anılmaktadır. Kimilerine göre kahraman atfedilen kimlerince vatan haini ilan edilen Giorgi çıkmazı (kim olarak algılandığı) devam edecek bir gerçektir.

Makalede edebiyat incelemeleri içerisinde önemli ve özel bir yeri olan Yeni Tarihselcilik, ele alınan “*Giorgi Saakadze: Büyük Savaşçı*” eseri üzerinden vatansever ya da vatan haini algısıyla incelenmeye çalışılmıştır. Gürcü yazar Simon Kvariani’nin “Giorgi Saakadze: Büyük Savaşçı” adlı post modern kitabı günümüz eleştirel bakış açısıyla değerlendirildiğinde tarihin sadece bir kurmacadan veya birebir tarihi gerçekleri yansıtmaktan çok okuyucuya bir bakıma fazla görev yüklediği gözlemlenmiştir. Tarihi delil ve kanıtların dışında derin bir araştırma,

neden-sonuç ve okuyucu merkezli çalışmanın ürünü olan tarihi kitaplar, okuyucuya derin analiz yapma fırsatı kazandırmaktadır.

KAYNAKÇA

- Argunşah, H. (2002). *Tarihi Romanda Post-Modern Arayışlar*, İstanbul: İlmî Araştırmalar 14, s. 17 – 27.
- Carr, E. H. (2002). *Tarih Nedir?*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çkheidze, R. (1992). *Çiftbaşlı Kırbaç*, “Gürcistan” Gazetesi, N 43.
- Geçikli, K. (2016). *Edebiyatta Yeni Tarihselcilik*, C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, C.40, S: 1, Haziran, s. 180.
- Gögebakan, T. (2004). *Tarihsel Roman Üzerine*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gallagher C. & Greenblatt S. (2008). *Yeni Tarihselciliği Uygulamak*, Çev. Berat Açıl, Kritik, S. 1, s. 20-35.
- Greenblatt, S. (2003). *Yeni Tarihselcilik*, Çev. Türkan Mignon, Hece: Eleştiri Özel Sayısı, S. 77/78/79 (Mayıs/Haziran/Temmuz), s. 744-750.
- Ğvincilia, C. (1989). *Giorgi Saakadze'nin Kişiliği*, Tiflis.
- Iggers, G. (2000). *Bilimsel Nesnellikten Postmodernizme: Yirminci Yüzyılda Tarihyazımı*, Çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Jenkins, K. (1997). *Tarihi Yeniden Düşünmek*, Çev. Bahadır Sina Şener, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, s. 30-59.
- Khvedeliani, T. & Altun, S. (2020). *Levan Gotua'nın “Yolsuz Kervan” Eserinde Giorgi Saakadze Karakteri*, Kahramanmaraş: Journal of Social and Humanities Sciences Research, 7 (52).
- Koçakoğlu, B. (2012). *Yeni Tarihselci Bir Okuma: “Engereğin Gözündeki Kamaşma”*, Mediterranean Journal of Humanities, mjh.akdeniz.edu.tr II/1, 147-160.
- Kvariani, S. (1980). *Giorgi Saakadze: Büyük Savaşçı*, Çev. İbrahim Goradze, İstanbul: Ararat Yayınevi.
- Montrose, L. (1989). *Professing the Renaissance: The Poetics and Politics of Culture*, Haz. H. Aram Veaser, The New Historicism. London: Routledge, 15-36.
- Moran, B. (2014). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Munslow, A. (2000). *Tarihin Yapısökümü*, Çev. A. Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Nietzsche, F. (2005). *Tarihin Yaşam İçin Yararı ve Yararsızlığı Üzerine*, İstanbul: Say Yayınları.
- Natroşvili, T. (1988). *Sene Bir ve Bin*, s. 100.
- Oppermann, S. (2006). *Postmodern Tarih Kuramı, Tarihyazımı, Yeni Tarihselcilik ve Roman*, Ankara: Phoenix Yayınları.
- Parlakpınar, M. (2010). *Yayın Değerlendirme: Yalçın – Çelik, S. Dilek (2005). Yeni Tarihselcilik Kuramı ve Türk Edebiyatında Postmodern Tarih Romanları*, Ankara: Akçağ, Bilig, Güz, S:55, s. 271 – 275.
- Sakallı, C. (2016). *Günümüz Edebiyat ve Eleştiri Kuramları*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Yeni Tarihselcilik Bağlamında “Giorgi Saakadze: Büyük Savaşçı” Yı Okumak

- Somuncuoğlu Özet, G. (2012). *Postmodern Roman'da Anlatıcı, Zaman ve Mekân Yapısı*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic 7/3, s. 2275-2286.
- Şevki, A. (2009). *Edebiyat ve Yorum*, Ankara: Havuz Yayınları.
- Tekeli, İ. (1997). *Tarihyazımı Üzerine Düşünmek*, Ankara: Dost Yayınları.
- Türkeş, A. Ö. (2002). *Romana Yazılan Tarih*, Toplum ve Bilim, S.91, s. 166 - 213.
- Yeşilyurt, Ş. (2007). *Kültürel Kaos ya da Kozmosa Doğru: Yeni Tarihselcilik ve Amat*, 1. Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Sempozyumu Bildirileri, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Yeşilyurt, Ş. (2009). *Nedim Gürsel'in Romanlarının Yeni Tarihselci Bağlamda Okunması*, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4 /1-II Winter 2009, s. 2001.